

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ WHISTLEBLOWER [Η ΑΝΑΓΚΗ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΣΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ]

Ο όρος “whistleblowing” αποδίδει την πρακτική αποκάλυψης πληροφοριών για πράξεις, που ενέχουν το στοιχείο της κατάχρησης εξουσίας και της διαφθοράς, οι οποίες πραγματοποιούνται σε μια υπηρεσία ή οργανισμό του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα.

Ο whistleblower ή μάρτυρας δημοσίου συμφέροντος είναι το άτομο, που αποκαλύπτει πληροφορίες για τέτοιες πράξεις, εσωτερικά ή εξωτερικά της επιχείρησης ή οργανισμού για λόγους δημοσίου συμφέροντος και με καλή πρόθεση. Μέλημα και ευθύνη του ατόμου αυτού πρέπει να είναι η ενημέρωση των αρμόδιων φορέων για να αποτρέψει τη δημιουργία δυσάρεστων καταστάσεων, με κίνδυνο την πιθανή αντιπαράθεση με τον οργανισμό στον οποίο ανήκει. Ο whistleblower λειτουργεί ουσιαστικά ως σύμμαχος της διαφάνειας και αρωγός της δικαιοσύνης και θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ανάλογα.

SPEAK UP II

Η οργάνωση Διεθνής Διαφάνεια – Κύπρος (ΔΔ-Κ) είχε αναλάβει, από τον Μάρτιο του 2014, την υλοποίηση του ευρωπαϊκού προγράμματος (“Speak UP II” project (HOME/2012/ISEC/AG/FINEC/4000004407), που σκοπό έχει τη

λειτουργία υπηρεσίας παροχής υποστήριξης, καθοδήγησης και ενημέρωσης σε θυμάτα διαφθοράς και μαρτυρές δημοσίου συμφέροντος.

Η υπηρεσία ξεκίνησε τη λειτουργία της, στις 2 Οκτωβρίου 2014, με την ονομασία «Απαιτώ Διαφάνεια» ως πρόγραμμα της οργάνωσης Διεθνής Διαφάνεια – Κύπρος, ακολουθώντας σε μεγάλο βαθμό τις καλές πρακτικές, που έχουν χρησιμοποιηθεί στο εξωτερικό, κατά τη λειτουργία των αντίστοιχων κέντρων (Advocacy and Legal Advice Centers-ALAC), στο πλαίσιο της δράσης των εθνικών παραρτημάτων της οργάνωσης «Διεθνής Διαφάνεια».

Η Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος, μέσω της λειτουργίας της υπηρεσίας, είχε την ευκαιρία να επιβεβαιώσει και να αποδείξει παλαιότερη διαπίστωση, που υπήρχε για την ύπαρξη κενού στην κυπριακή νομοθεσία, λόγω της έλλειψης σχετικού νομοθετικού πλαισίου για την προστασία των «μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος» (whistleblowers).

Αρκετές φορές, οι whistleblowers εξέφραζαν στους λειτουργούς της υπηρεσίας την ανησυχία τους για την ενδεχόμενη αποκάλυψη της ταυτότητας τους και τις συνέπειες, που μπορεί να επισύρει η αποκάλυψη στην οποία προέβησαν, κυρίως στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία, με αποτέλεσμα πολλοί από αυτούς να καταφεύγουν σε ανώνυμες καταγγελίες ή, τελικά, να ωθούνται, υπό το δικό τους φόβο των ενδεχομένων συνεπειών, στη μη υποβολή της καταγγελίας τους.

Το πιο πάνω κενό στη νομοθεσία επιβεβαιώνεται, εξάλλου, και από τις διάφορες υποθέσεις, που βλέπουν το φως της δημοσιότητας, οι οποίες αποδεικνύουν με σαφή τρόπο ότι η προστασία των whistleblowers στην κυπριακή έννομη τάξη χρήζει ενίσχυσης.

Υφιστάμενη κατάσταση

Ο θεσμός του whistleblowing αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ως ένα ισχυρό όπλο στη μάχη για τη πρόληψη και την καταπολέμηση της διαφθοράς και στην ενίσχυση της διαφάνειας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, οι πράξεις διαφθοράς είναι από τη φύση τους τέτοιες, που, ενδεχομένως, να μην αποκαλυφθούν ποτέ. Επομένως, η καταγγελία των πράξεων αυτών μπορεί να αποτελεί τη μοναδική ελπίδα αποκάλυψής τους, την έναρξης των σχετικών ερευνών και διώξεων και κατά συνέπεια τη μοναδική, ενδεχομένως, ευκαιρία για την πάταξη της διαφθοράς.

Σύμφωνα με τρεις παγκόσμιες επιστημονικές μελέτες (PricewaterhouseCoopers 2008, Association of Certified Fraud Examiners 2008, Ethics Resource Centre 2007) η αποκάλυψη υποθέσεων διαφθοράς, που αντιστοιχεί σε ποσοστό 45% οφείλεται στην πρακτική του whistleblowing, ενώ, μόνο 3% των αποκαλύψεων για υποθέσεις διαφθοράς οφείλεται σε ενέργειες των δικωκικών αρχών.

Ο ρόλος, που θα μπορούσε να διαδραματίσει, υπό προϋποθέσεις, το whistleblowing διαφαίνεται και από τα συνεχή σκάνδαλα, που βλέπουν το φως της δημοσιότητας τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο, τα οποία θα μπορούσαν ενδεχομένως, μέσω του ανωτέρω αναφερομένου θεσμού να αποφευχθούν ή να αποκαλυφθούν νωρίτερα και κατά

Η διαφθορά πρέπει να μας κρατάει όλους ξυπνούς!

Ώρα να ξυπνήσουμε!

ΑΠΑΙΤΩ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΓΡΑΜΜΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ
700700 11

Για να καταγγείλετε ένα περιστατικό διαφθοράς κλάσει την ανεξάρτητη Γραμμή Υποστήριξης για να λάβετε δωρεάν ενθάρρυνση και υποστήριξη.

www.transparencycyprus.org/apaitodifania

ΜΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ
ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
οργάνωση κατά της διαφθοράς
ΚΥΠΡΟΣ

Co-funded by the Prevention and Fight against Crime Programme of the European Union

συνεπεία να προκαλέσουν μικροτερη ζημια απο εκεινη που τελικα προκαλεσαν. Ιο γεγονός οτι, δεν εγινε κατι τετοιο δεν οφείλεται βεβαίως σε καμία περίπτωση στην ανυπαρξία ατόμων, που γνώριζαν τις σχετικές πληροφορίες, αλλά, στον φόβο των τελευταίων να μιλήσουν, αφού, πάντα ελλοχεύει ο κίνδυνος οι πληροφοριοδότες να γίνουν δέκτες αντιποίνων, λόγω της ενέργειας τους αυτής.

Τα αντίποινα αυτά δύναται να λάβουν διάφορες μορφές. Συνήθως, αφορούν την επαγγελματική σταδιοδρομία στο βαθμό, που η καταγγελία γίνεται για πράξεις διαφθοράς, που κάποιος εντόπισε στο χώρο εργασίας του, αλλά, μπορεί να συνδέονται και με την εμπλοκή των ατόμων, που προέβησαν στην καταγγελία σε δικαστικές διαμάχες ακόμα και με απειλές κατά της ζωής και της σωματικής τους ακεραιότητας, σε ακραίες περιπτώσεις.

Σε κάθε περίπτωση, η δράση προσώπων, που τολμούν να καταγγείλουν περιστατικά διαφθοράς, είτε στο χώρο εργασίας τους, είτε οπουδήποτε αλλού, επισύρει αρνητικές συνέπειες για τους ίδιους, γεγονός που ενεργεί ως ανασταλτικός παράγοντας και εμποδίζει την καταπολέμηση της διαφθοράς σε βάρος βεβαίως του δημοσίου συμφέροντος και της κοινωνίας γενικότερα.

Στην κυπριακή έννομη τάξη, υπάρχουν διάσπαρτες διατάξεις σε διάφορα νομοθετήματα, που επιβάλλουν την υποχρέωση στους πολίτες να αναφέρουν στην εκάστοτε αρμόδια αρχή παράνομες πράξεις, που υπέπεσαν στην αντίληψη τους, οι οποίες αφενός, αποδεδειγμένα δεν επέφεραν αποτελέσματα, και αφετέρου παρέχουν περιορισμένη μόνο προστασία στους whistleblowers.

Η διαφθορά στην Κύπρο

Η ΔΔ-Κ στα πλαίσια της έναρξης λειτουργίας της υπηρεσίας «Απαιτώ Διαφάνεια» πραγματοποίησε το διάστημα Αύγουστος – Σεπτέμβριος 2014 το πρώτο μέρος ανώνυμης συγκριτικής έρευνας κοινής γνώμης, με στόχο να καταγραφούν οι απόψεις και αντιλήψεις των πολιτών αναφορικά με τη διαφθορά. Τα αποτελέσματα/συμπεράσματα της έρευνας σκοπό είχαν να βοηθήσουν στην επικείμενη λειτουργία της υπηρεσίας καταγγελιών για τη διαφθορά, η οποία θα άρχιζε τη λειτουργία της στις αρχές του Οκτωβρίου του 2014. Το δεύτερο μέρος της έρευνας πραγματοποιήθηκε την περίοδο Ιουλίου – Αυγούστου 2015, ένα χρόνο, ουσιαστικά, μετά τη λειτουργία της υπηρεσίας «Απαιτώ Διαφάνεια» με σκοπό να καταγραφούν οι οποιοσδήποτε αλλαγές/διαφοροποιήσεις στις απόψεις των πολιτών αναφορικά με τη διαφθορά. Τα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα: www.transparencycyprus.org

Το 2014, 425 Κύπριοι συμμετείχαν στην έρευνα και 442 το 2015. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω διαδικτύου, καθώς και μέσω συλλογής γραπτών ιδιόχειρων ερωτηματολογίων. Τα ερωτηματολόγια ήταν ίδια και για τα δύο έτη, ώστε να υπάρχει σύγκριση των αποτελεσμάτων. Όλες οι ηλικιακές ομάδες 18-65 εκπροσωπήθηκαν και στις δύο έρευνες. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν από τον ιδιωτικό τομέα.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, ένας στους δύο συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσε ότι είχε βιώσει περιστατικό διαφθοράς, ενώ, 4 από τους 5 συμμετέχοντες δήλωσαν ότι θα ήταν πρόθυμοι να αναφέρουν ένα τέτοιο περιστατικό στη Διεθνή Διαφάνεια – Κύπρος. Το ένα τρίτο των συμμετεχόντων θα κατάγγελλε το περιστατικό διαφθοράς αναφέροντας και το όνομά τους, ενώ, οι υπόλοιποι θα το έπρattαν ανώνυμα.

Όσον αφορά τις απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το ποσοστό της διαφθοράς στη Κύπρο, ποσοστό 83%, τόσο το 2014, όσο και το 2015 πιστεύει ότι, η διαφθορά αποτελεί μείζον πρόβλημα. Οι Κύπριοι πολίτες πιστεύουν ακράδαντα ότι, η διαφθορά υφίσταται σε εθνικό επίπεδο, ωστόσο, είναι πιο εμφανής στα πολιτικά κόμματα, στην τοπική αυτοδιοίκηση, και στον τραπεζικό τομέα. Οι απόψεις σχετικά με την ύπαρξη της διαφθοράς στην Κύπρο ήταν παρόμοιες και για τα δύο έτη, με την εξαίρεση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Μετά τα πρόσφατα σκάνδαλα, που είδαν το φως της δημοσιότητας και αφορούσαν ειδικότερα τα θέματα της τοπικής αυτοδιοίκησης δεν αποτελεί έκπληξη το ότι υπήρξε μια αύξηση του ποσοστού των πολιτών, οι οποίοι πιστεύουν πως, η διαφθορά στην τοπική διακυβέρνηση είναι μεγάλη.

Τα ευρήματα της έρευνας επισημαίνουν ότι οι Κύπριοι αισθάνονται πως η ευνοιοκρατία, ο νεποτισμός και η διαφθορά εμποδίζουν τον ανταγωνισμό των επιχειρήσεων, ενώ πολλοί πιστεύουν ότι για να πετύχει η επιχείρησή τους θα πρέπει να έχουν πολιτικές διασυνδέσεις.

Την ευθύνη της πρόληψης και της καταπολέμησης της διαφθοράς, οι Κύπριοι πολίτες θεωρούν ότι την έχει η κυβέρνηση, η αστυνομία και ο Γενικός Ελεγκτής. Σε όλους τους φορείς τα ποσοστά ήταν ψηλότερα από το 2014, ωστόσο, η μεγαλύτερη αύξηση (9%) ήταν για το Γενικό Ελεγκτή. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια του έτους μεταξύ των δύο ερευνών, η ελεγκτική υπηρεσία ήταν ιδιαίτερα δραστήρια στην αποκάλυψη πολλών σκανδάλων διαφθοράς μέσα στην κυπριακή κοινωνία.

Οι Κύπριοι και στις δύο έρευνες υποστηρίζουν την ύπαρξη ενός ουδέτερου οργανισμού όπως η Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος, ο οποίος ουσιαστικά αποτελεί την ανεξάρτητη επιλογή των πολιτών σε ότι αφορά την πρόληψη και ευαισθητοποίηση του κοινού για τη διαφθορά.

Σε αντίθεση με τα ευρήματα του 2014, η έρευνα του 2015 δείχνει ότι περισσότερα άτομα θα κατάγγελλαν ένα περιστατικό διαφθοράς στη Διεθνή Διαφάνεια - Κύπρος και στον Γενικό Ελεγκτή. Το 2015, υπήρξε μια μείωση κατά 1% σε σχέση με τα άτομα, που θα κατάγγελλαν ένα περιστατικό διαφθοράς στην αστυνομία και στα μέσα ενημέρωσης, καθώς και 2% στο δικαστικό σώμα. Εκτός από αυτό, τα στοιχεία από τις δύο έρευνες δείχνουν ότι, οι Κύπριοι ζητούν τη σύσταση μιας Ανεξάρτητης Αρχής κατά της Διαφθοράς. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε ότι θα κατάγγελλαν ένα περιστατικό διαφθοράς σε έναν τέτοιο οργανισμό.

Η ανάγκη για νομοθεσία

Από τα ανωτέρω προκύπτει με σαφήνεια η ανάγκη λήψης θετικών μέτρων σε επίπεδο νομοθεσίας, από το ίδιο το κράτος, για τη προστασία των whistleblowers από την επιβολή σε βάρος τους αντιποίνων και γενικότερα από την οποιαδήποτε διακριτική ή δυσμενή μεταχείριση τους στην βάση του whistleblowing.

Η προστασία των ατόμων αυτών πρέπει να εντάσσεται στην ευρύτερη πολιτική του κράτους για την καταπολέμηση της διαφθοράς, προς όφελος της κοινωνίας, ειδικά ενόψει της διεθνούς και ευρωπαϊκής αναγνώρισης της συμβολής του whistleblowing και της ανάγκης προστασίας των whistleblowers, αφού, σχετικές διατάξεις περιέχονται σε διεθνείς και περιφερειακές συνθήκες.

Ως ο επιδιωκόμενος από το νόμο σκοπός πρέπει να ορίζεται η προώθηση του θεσμού του whistleblowing και η προστασία των whistleblowers από όλες τις μορφές αντιποίνων, η αύξηση της διαφάνειας και κατά συνέπεια η εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.

Η σχετική νομοθεσία πρέπει να δίνει ένα ευρύ ορισμό του whistleblowing ώστε, να εμπίπτει σε αυτόν η αποκάλυψη πληροφοριών για οποιαδήποτε παραπτώματα, που τελούνται ή πρόκειται να τελεστούν σε μια υπηρεσία ή οργανισμό του δημοσίου ή ιδιωτικού τομέα.

Πεδίο Εφαρμογής

- Στο πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας αυτής θα εμπίπτει η αποκάλυψη πληροφοριών σχετικά με οποιοδήποτε παράπτωμα, το οποίο μπορεί να συνίσταται σε ποινικό αδίκημα, παράβαση νόμιμης υποχρέωσης, κακοδικία κτλ, καθώς και η αποκάλυψη πληροφοριών σχετικά με πράξη ή παράλειψη, που προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει ζημιά στη δημόσια υγεία ή ασφάλεια, το περιβάλλον κτλ. (ενδεικτική αναφορά).

- Ο νόμος θα προστατεύει κάθε υπαλλήλο και εργαζομένο στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα καθώς επίσης και τα άτομα, που στερούνται την ιδιότητα του υπαλλήλου, δημοσίου ή ιδιωτικού, από οποιαδήποτε δυσμενή μεταχείριση στην βάση της δράσης τους ως whistleblowers. Νοείται ότι, προστασία θα παρέχεται και σε άτομα, που έχουν ιδιότητα παρεμφερή με εκείνη του υπαλλήλου, δηλαδή, στους εποχιακούς εργαζομένους, εκπαιδευομένους/ασκουμένους, εθελοντές, πρώην υπαλλήλους, υποψηφίους υπαλλήλους και άλλους. Όλοι οι ανωτέρω εμπίπτουν στην έννοια του “whistleblower” και τυγχάνουν της ανάλογης προστασίας.
- Η προβλεπόμενη από το νόμο προστασία τελεί υπό την προϋπόθεση της καλής πρόθεσης των whistleblowers.
- Ως καλόπιστοι whistleblowers νοούνται τα άτομα που εύλογα έχουν την ειλικρινή πεποίθηση ότι οι πληροφορίες που αποκαλύπτουν ανταποκρίνονται στην αλήθεια ακόμα και αν αυτό δεν συμβαίνει, φτάνει η πληροφορία να γίνετε με καλή πρόθεση.
- Η προστασία στο μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος θα πρέπει να είναι πέρα των δύο ετών από την ημέρα της καταγγελίας.

Διαδικασίες αναφοράς

- Ο νόμος ενδείκνυται να προβλέπει και να ενθαρρύνει την καθιέρωση εσωτερικών μηχανισμών αναφοράς ευχερώς προσβασίμων, οι οποίοι θα επιτρέπουν την αποκάλυψη πληροφοριών σχετικών με την τέλεση διαφόρων παραπτώματων, καθώς και την υποβολή καταγγελιών από whistleblowers, για την όποια δυσμενή μεταχείριση τους εξαιτίας της ανωτέρω αποκάλυψης. Η αναφορά θα λαμβάνεται και θα διερευνάται από κάποιο όργανο εντός του χώρου εργασίας.
- Εφόσον η αναφορά εντός του εργασιακού χώρου δεν είναι εφικτή ή πρακτική, πρέπει να παρέχεται στους whistleblowers η δυνατότητα εξωτερικής αναφοράς σε κάποιο ανεξάρτητο φορέα εκτός του χώρου εργασίας τους.
- Σε περιπτώσεις επείγοντος ή εξαιρετικού κινδύνου, δημοσίου ή ιδιωτικού, καθώς και σε περιπτώσεις όπου απειλείται το δημόσιο συμφέρον, οι whistleblowers θα προστατεύονται από την σχετική νομοθεσία και για αποκάλυψεις, που προβαίνουν σε τρίτους, όπως στα ΜΜΕ, συνδικαλιστικές ή επαγγελματικές ενώσεις κ.α.
- Σε όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις, θα πρέπει να διασφαλίζεται από το νόμο ότι, οι σχετικές αναφορές θα τυγχάνουν διεξοδικής και έγκαιρης διερεύνησης από το εκάστοτε αρμόδιο όργανο.

Ζητήματα εθνικής ασφαλείας

- Όταν οι πληροφορίες, που αποκαλύπτονται άπτονται ζητημάτων εθνικής ασφαλείας, ενδεχομένως, θα πρέπει να προβλεφθεί από το νόμο μια ειδική διαδικασία αναφοράς, η οποία να διασφαλίζει την εσωτερική παρακολούθηση του ζητήματος και την αποφυγή της δημόσιας έκθεσης.

Κίνητρα Ενθάρρυνσης

- Εφόσον κάτι τέτοιο είναι συμβατό με το ευρύτερο νομικό πλαίσιο, ενδεχομένως να έπρεπε να προβλεφθούν από τη σχετική νομοθεσία κίνητρα, που θα συμβάλουν στην ενθάρρυνσή των δυνητικών whistleblowers και στην

προώθηση του θεσμού του whistleblowing. Ιεοια κινητρα θα μπορούσαν να είναι η δημοσία αναγνώριση η επιβράβευση του whistleblower ή η εφαρμογή ενός συστήματος ανταμοιβής, που θα βασίζεται στο δόγμα του *qui tam*, σύμφωνα με το οποίο, όποιος συμβάλει σε μια δημόσια διαδικασία, εν προκειμένω ο whistleblower, δικαιούται ένα μέρος από την επιβαλλόμενη, εξαιτίας της αποκάλυψης του, ποινή.

- Νοείται ότι, όλα τα ανωτέρω τελούν υπό την προϋπόθεση ότι ο whistleblower θα ήθελε να αποκαλυφθεί η ταυτότητα του.

Συμμετοχή των whistleblowers

- Ο νόμος θα πρέπει να αναγνωρίζει το δικαίωμα των whistleblowers να συμμετέχουν στη διαδικασία, που άρχισε με την αναφορά τους καθώς επίσης και το δικαίωμα τους να ενημερώνονται για την εξέλιξη της υπόθεσης. Ο whistleblower θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να διασαφηνίσει την καταγγελία του με την παροχή συμπληρωματικών πληροφοριών και στοιχείων.
- Νοείται ότι, αν κάποιος whistleblower αρνηθεί να συμμετάσχει με οποιοδήποτε τρόπο στην υπόθεση η άρνηση του αυτή δεν δύναται να επιφέρει καμιά κύρωση εις βάρος του.

Προστατευτικές διατάξεις

- Σε κάθε περίπτωση θα προστατεύεται από το νόμο η ταυτότητα του whistleblower, οποιαδήποτε διαδικασία αναφοράς και αν επιλέξει. Η ταυτότητα του δεν δύναται να αποκαλυφθεί παρά μόνο με τη συναίνεσή του.
- Ο νόμος θα πρέπει να παρέχει προστασία στους whistleblowers έναντι πάσης φύσεως αντιποίνων καθώς και έναντι οποιασδήποτε αδικαιολόγητης δυσμενούς ή άνισης μεταχείρισης τους στο χώρο εργασίας. Η προστασία αυτή περιλαμβάνει οποιοσδήποτε δυσμενείς συνέπειες μπορεί να επιφέρει η αναφορά στον whistleblower. Ενδεικτικά αναφέρονται η απόλυση, η διαθεσιμότητα, οι εκδικητικές μεταθέσεις, η παρενόχληση, η στέρηση προαγωγών και προνομίων κ.α. Στις δυσμενείς συνέπειες, που μπορεί να επιφέρει το whistleblowing περιλαμβάνονται και οι απειλές των ανωτέρω πράξεων, που, ενδεχομένως, δέχεται ο whistleblower.
- Εφόσον η ζωή ή η σωματική ακεραιότητα του whistleblower και της οικογένειάς του κινδυνεύουν, λαμβάνονται μέτρα για την προστασία τους.
- Στην περίπτωση που whistleblower γίνει δέκτης δυσμενούς ή άνισης μεταχείρισης, εναπόκειται στον εργοδότη να αποδείξει ότι, τα όποια μέτρα λήφθηκαν εναντίον του δικαιολογούνται από λόγους αντικειμενικούς και δεν οφείλονται, ούτε συνδέονται με την αποκάλυψη στην οποία προέβη ο πρώτος. Θα πρέπει, δηλαδή, να δημιουργείται από το νόμο **μαχητό τεκμήριο υπέρ του whistleblower**, ενώ, το βάρος ανατροπής του τελευταίου θα φέρει ο εργοδότης.
- Όσοι προβαίνουν σε αποκάλυψεις πληροφοριών σύμφωνα με το νόμο θα απαλλάσσονται από οποιοσδήποτε πιθανές πειθαρχικές, ποινικές, αστικές και διοικητικές ευθύνες μπορεί να επισύρει η αποκάλυψη αυτή.
- Καμία κύρωση δεν θα επιβάλλεται σε whistleblower, ο οποίος προέβη σε λανθασμένη αναφορά, εφόσον αυτή έγινε καλόπιστα. Όσοι κατηγορούνται άδικο θα αποκαθίστανται προσηκόντως.
- Ο σχετικός νόμος θα υπερισχύει οποιωνδήποτε ιδιωτικών συμφωνιών ή κανόνων στο βαθμό που εμποδίζουν την εφαρμογή της νομοθεσίας περί whistleblowing συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων των συμφωνιών εμπιστευτικότητας και εχεμύθειας. Οι σχετικές συμφωνίες ή κανονισμοί θα θεωρούνται άκυροι.

Εφαρμογή του νόμου

- Ο νόμος θα πρέπει να εγκαθιδρύει ένα ανεξάρτητο και αμερόληπτο θεσμό επιφορτισμένο με την εποπτεία της εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας. Εναλλακτικά ο θεσμός αυτός μπορεί να είναι ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας.
- Στην αποστολή του σώματος αυτού θα εντάσσεται η παροχή συμβουλών για θέματα σχετικά με το whistleblowing και την παρεχόμενη από το νόμο προστασία σε οποιοδήποτε πολίτη το επιθυμεί αλλά και στους

εργοδοτες όσο αφορά την απο μερους τους καθιερωση εσωτερικων μηχανισμων αναφορας, καθως επισης και η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του κοινού για το whistleblowing και η προώθηση του θεσμού.

- Το ανωτέρω όργανο θα δέχεται και θα διερευνά τις καταγγελίες των whistleblowers σχετικά με την επιβολή σε βάρος τους, οποιασδήποτε μορφής αντιποίνων καθώς και τυχόν καταγγελίες για μη άρτια διερεύνηση των αποκαλύψεων.
- Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης θα πρέπει να δίνεται στον whistleblower, ο οποίος προέβη στην καταγγελία, το δικαίωμα ακρόασης ενώπιον του ανωτέρω ανεξάρτητου θεσμού. Νοείται ότι, η σχετική νομοθεσία θα διασφαλίζει το αμερόληπτο της διαδικασίας και την ενδελεχή έρευνα της υπόθεσης από τον προαναφερόμενο θεσμό.
- Οι αποφάσεις εκδίδονται εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος και υπόκεινται σε ένσταση. Οι αποφάσεις αυτές ενδεχομένως να συνίστανται σε δεσμευτικές συστάσεις από το ανωτέρω όργανο προς συμμόρφωση των παρανομούντων, ενώ, όπου κρίνεται αναγκαίο ο εν λόγω θεσμός μπορεί να διαβιβάζει τις βάσιμες αναφορές στις αρμόδιες, εποπτικές, εξεταστικές ή δικωτικές αρχές.

Αποζημιώσεις

- Εφόσον διαπιστωθεί η παράβαση των σχετικών διατάξεων με την επιβολή οποιασδήποτε μορφής αντιποίνων ή τυχόν δυσμενούς μεταχείρισης του whistleblower και η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της τελευταίας και της από μερους του αποκάλυψης, θα πρέπει να προβλέπεται από το νόμο η δυνατότητα πλήρους αποκατάστασης του θιγόμενου whistleblower.
- Η αποκατάσταση του whistleblower θα πρέπει να περιλαμβάνει προσωρινή αποκατάσταση, ασφαλιστικά/περιοριστικά μέτρα κατά του υπαιτίου, δικαστικά και διαμεσολαβητικά έξοδα, μετακίνηση σε άλλο τμήμα του εργασιακού φορέα, αποζημίωση για απολεσθέντα ή αναμενόμενα κέρδη και πιθανή κοινωνική υποβάθμιση, καθώς και αποζημίωση για κάθε βλάβη, περιλαμβανομένων εξόδων ιατρικών, μετεγκατάστασης ή προστασίας της ταυτότητας του whistleblower.

Κυρώσεις

- Η επιβολή αντιποίνων σε whistleblower και γενικότερα η δυσμενής μεταχείριση του η οποία βασίζεται στην αποκάλυψη πληροφοριών από μερους του, ως πρακτική απαγορευμένη από το νόμο, θα επισύρει κυρώσεις στον υπαίτιο της συμπεριφοράς αυτής.
- Οι κυρώσεις αυτές μπορεί να είναι αστικής, πειθαρχικής ή ποινικής φύσεως.

Εμπλοκή πολλαπλών φορέων

- Είναι σημαντικό, τόσο κατά τη θέσπιση όσο και κατά την εποπτεία εφαρμογής της σχετικής νομοθεσίας να συμμετέχουν διάφοροι ενδιαφερόμενοι φορείς όπως, συνδικαλιστικές οργανώσεις, επαγγελματικοί σύλλογοι, οργανισμοί της κοινωνίας των πολιτών κ.α.

Δημοσίευση στοιχείων

- Ο νόμος πρέπει να επιβάλλει στον αρμόδιο για την εφαρμογή της νομοθεσίας θεσμό την υποχρέωση συγκέντρωσης και δημοσίευσης των αναφορών, που έγιναν από whistleblowers, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, την έκβαση των υποθέσεων αυτών, τις όποιες αποζημιώσεις ή κυρώσεις επιβλήθηκαν στον υπαίτιο αλλά και το όφελος, που αποκόμισε η κοινωνία, χρηματικό ή μη από την αποκάλυψη.
- Με την τήρηση του ανωτέρω αρχείου και τη δημοσίευση των πληροφοριών αυτών θα επιτυγχάνεται η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε σχέση με τη χρήση των μηχανισμών whistleblowing, ενώ, παράλληλα, θα υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος, που μπορεί να διαδραματίσει το whistleblowing σε κάθε κοινωνία.
- Νοείται ότι, η ως άνω δημοσίευση θα γίνεται με την τήρηση κάθε εμπιστευτικότητας, εφόσον αυτό επιθυμεί ο whistleblower.

Επιπρόσθετα προαπαιτούμενα για την ουσιαστική ρύθμιση και λειτουργία του Θεσμού των Whistleblowers

Η θεσμοθέτηση νομικού πλαισίου για την προστασία των whistleblowers στη Κύπρο αφορά μόνο τον ένα από τους θεσμικούς πυλώνες για την ουσιαστική λειτουργία του θεσμού των whistleblowers. Επιπρόσθετα θα πρέπει:

1. Να υπάρξει διαφοροποίηση των κοινωνικών αντιλήψεων για τους whistleblowers. Είναι προφανές ότι, ο κίνδυνος στοχοποίησης σε μια χώρα τόσο μικρή πληθυσμιακά αλλά και με λανθασμένες για το θέμα κρατούσες αντιλήψεις είναι μεγάλος. Επιβάλλεται όπως, το συντομότερο, η πολιτεία να προχωρήσει σε δομημένα προγράμματα ενίσχυσης της παιδείας αλλά και σε ενημέρωση των πολιτών στο σύνολο τους για την ανάγκη διαφάνειας στην κοινωνία.
2. Δημιουργία μιας υπηρεσίας (Whistleblowing Agency) η οποία θα καταγράφει τις καταγγελίες όπου άμεση δράση ενδείκνυται να παρθεί για την διασφάλιση υγείας και ζωής ή και μείωση οικονομικών επιπτώσεων στο κράτος εάν συνεχιστεί η καταγγεληθείσα πράξη. Αυτή η υπηρεσία ενδέχεται να διερευνά την καταγγελία, να προτείνει διορθωτικά μέτρα και να παρέχει νομική και άλλη υποστήριξη στο whistleblower.
3. Οι 'whistleblowers' να έχουν άμεση πρόσβαση σε θεσμικά όργανα και δικαστήρια εξουσιοδοτημένα να τιμωρήσουν εκείνους που κάνουν διακρίσεις εναντίων ενός whistleblower ή που έχουν αμελήσει να ενεργήσουν δέοντως για την καταγγελία που έχει γίνει.

Οι πιο πάνω παράγοντες είναι αλληλένδετοι και ουσιώδεις, πρώτιστα ως προς την ενθάρρυνση των πολιτών να μιλήσουν. Η πολιτεία εφόσον θα λαμβάνει πλέον την πληροφόρηση οφείλει και να την χρησιμοποιήσει ουσιαστικά ως ακόμη ένα σημαντικό όπλο ενάντια στη διαφθορά.

Η Διεθνής Διαφάνεια-Κύπρος (ΔΔ-Κ) ιδρύθηκε το 2011, με κύριους σκοπούς της δράσης της να ενημερώσει και να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες για τους κινδύνους της διαφθοράς στην Κύπρο και ταυτόχρονα, να προωθήσει αλλαγές που θα οδηγήσουν στη λειτουργία της κοινωνίας με περισσότερη διαφάνεια. Η ΔΔ-Κ είναι ένας ανεξάρτητος και ουδέτερος μη κυβερνητικός, μη κομματικός, μη κερδοσκοπικός οργανισμός εγγεγραμμένος νόμιμα στα αρμόδια σώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας και αποτελεί το εθνικό παράρτημα της οργάνωσης «Διεθνής Διαφάνεια». Η ΔΔ-Κ συνεισφέρει στην ενδυνάμωση της κοινωνίας, βελτιώνει την ποιότητα της δημόσιας και ιδιωτικής διακυβέρνησης στην Κύπρο, προωθεί την διαφάνεια, την ακεραιότητα, καθώς και την ανάληψη ευθύνης. Η Οργάνωση δεν έχει καμία σχέση με άλλες ομάδες, δεξαμενές σκέψης, συνδέσμους, πλατφόρμες ή άλλες οργανώσεις.

Στρατηγού Μακρυγιάννη 36, 3022 Λεμεσός, Κύπρος
T. +357 25375656 | F. +357 25375655
Email: info@transparencycyprus.org | www.transparencycyprus.org

With financial support from the Prevention of and Fight against Crime Programme
European Commission - Directorate-General Home Affairs